

**Valitsusvälised organisatsioonid kutsuvad Euroopa Parlamenti
ja selle liikmesriike üles lükkama tagasi õiguslünkade kasutamise
Euroopa Liidu varjupaigaõiguse reformis.**

Juuli 2023

Euroopa Parlament, selle liikmesriigid ja Euroopa Liidu kaasseadusandjad liiguvad edasi Euroopa Liidu varjupaigaõiguse reformiga sisserände- ja varjupaigapakti näol, mis langetab oluliselt kaitsestandardeid ning õgvendab varjupaigaotsijate inimõiguseid Euroopas. Kuid mitte ainult.

Mõned Euroopa Liidu liikmesriigid soovivad taaselustada täiendavat „instrumentaliseerimise“ ettepanekut aastast 2021, mis võimaldaks neil oma kohustustest kõrvale kalduda väidetava „migrantide instrumentaliseerimise“ korral, õhnestades sellega ühtlustamist ja *ühist* süsteemi. Lisainfo saamiseks lugege seda [analüüsi](#) ja [avaldust](#).

2022. aastal liikmesriikide poolt tehtud jõupingutused instrumentaliseerimise osas kokkuleppele jõuda nurjusid, kui mõned liikmesriigid nägid ettepanekuga kaasnevaid riske. Nüüd proovib Euroopa Liidu Nõukogu liita selle sisu teise ettepanekuga, „Kriiside ja väärmatu jõu määrusega“, et luua „Kriiside, väärmatu jõu ja instrumentaliseerimise määrus“ (edaspidi „ühendmäärus“). Selle gambiidiga loovad liikmesriigid endale kolm erandlikku režiimi: kriis, „*force majeure*“ ja „instrumentaliseerimine“ – astmed, mis on väga ähmaselt defineeritud või üldse mitte. Täiendavad ja laiaulatuslikud erandid on arutamisel. See toimub ajal, mil Euroopa ühise varjupaigasüsteemi suurim väljakutse on juriidiliste kohustuste mitteaustamine keset käimasolevat õigus kriisi Euroopa Liidus.

Parlamendis on tugev vastuseis "instrumentaliseerimise" kontseptsiooni seadustamisele Euroopa Liidu õiguses ning parlamendi kriisimääruse muudatuse ettepanekud lükkavad tagasi „väärmatu jõu“ (väär)kasutamise. Liikmesriigid panustavad aga parlamendi soovile saavutada kriisimääruse osas tulemus ja loodavad, et parlament nõustub ühendmäärusega.

Kui ettepanek vastu võetakse, oleks sellel märkimisväärne kahjulik mõju Euroopas kaitset otsivate inimeste põhiõigustele, kuna see toob kaasa:

- vähenenud juurdepääsu varjupaigale läbi hilisemate registreerimisperiodide, õigusnõustajatele piiratud juurdepääsu ja suurenenud tagasilükkamise ohu tõttu;
- palju suurema hulga inimesi, kelle varjupaigataotlusi käsitletakse teise järgu piirimenetlustes, mitte tavalises varjupaigamenetluses;
- inimeste, sealhulgas saatjata laste ja perede sagedasema kinnipidamise piiril, mida tehakse läbi varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlustes osalejate hulga ja ajaskaala laiendamise;
- nõuetele mittevastavad vastuvõtutingimused ning materiaalsed ja tervishoiusätted, mis on ebapiisavad inimväärkuse säilitamiseks, eriti haavatavate inimeste, sealhulgas laste, piinamise või inimkaubanduse ohvrite puhul.

Selline ühendatud määrus:

- on ebaproportsionaalne, arvestades olulist negatiivset mõju sellest mõjutatud inimeste põhiõigustele;

- võib tekitada teatud pagulasrühmade diskrimineerimise olukordi, mis on vastuolus 1951. aasta pagulaskonventsiooni artikliga 3 ning lapse õiguste konventsiooni artiklitega 2 ja 22;
- on ebaõiglane nende liikmesriikide suhtes, kes järgivad standardeid, ning suurendab nende riikide vastutust, kuna Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õiguse normide mittejärgimine loob tõuketeguri;
- ei võta midagi ette, et lahendada kolmandate riikide poolset „instrumentaliseerimise“ olukorda, vaid on selle asemel suunatud kaitset otsivatele inimestele, kes ise on selliste tegude ohvrid;
- toob kaasa Euroopa ühise varjupaigasüsteemi murenemise, mis juba kannatab nõuete laialdase täitmata jätmise tõttu, jäädes suures osas karistamata.

Praegune õigusraamistik juba annab liikmesriikidele paindlikkuse oma piiril toimuvate sündmustega toimetulemiseks, sealhulgas erandite lubamiseks, olles aluslepingute ja Euroopa Kohtu praktikaga rangelt ja õigesti piiritletud.

Allakirjutanud organisatsioonid lükkavad tagasi katse kehtestada mehhanismid, mis võimaldavad liikmesriikidel erinevates olukordades oma kohustustest erandeid teha, ja nõuavad järgmist:

Liikmesriikide seisukoht ühendmääruse kohta:

- Liikmesriigid peaksid tagasi lükkama ühendatud „Kriisi, vääramatü jõu ja instrumentaliseerimise instrumendi“;
- Instrumentaliseerimise määrus, selle sisu ja kontseptsioon ise tuleks reformiläbirääkimistest lõplikult välja jätta;
- Liikmesriigid peaksid tagasi lükkama „*force majeure*“ ehk vääramatü jõu kontseptsiooni väärkasutamise Euroopa Liidu varjupaigaõiguses erandite tegemise alusena;
- Euroopa Liidu Nõukogu peaks kriisimääruse suhtes oma seisukoha määratlemisel vastu võtma meetmed, mille eesmärk on toetada liikmesriike oma kaitsekohustuste täitmisel kriisiolukorras, näiteks tühistada esimese sisenemisriigi kriteeriumid, toetada kohest kaitset, *prima facie* tunnustamismehhanismi ning kriisideks valmisoleku ja solidaarsusmeetmeid.

Euroopa Parlamendi seisukoht ühendmääruse kohta:

- Euroopa Parlament ei peaks kriisimäärust käsitleva kokkuleppe saavutamisel nõustuma sisu integreerimisega instrumentaliseerimise määrusesse ja peaks tagasi lükkama „*force majeure*“ mõiste;

Erandite kasutamine:

- Nagu praegu Euroopa Liidu õiguses – nii, nagu on ette näinud Euroopa Kohus –, peaks igasugune erandite kasutamine olema rangelt piiratud ja jääma Euroopa Liidu esmase õiguse piiridesse;

- Kriisimäärusest või mis tahes muust reformiettepanekust tuleks eemaldada põhiõigusi kahjustavad erandid. See hõlmab erandeid, mis viivad piiriprotseduuri laialdasema kasutamiseni.

Autoriseerimisrežiim:

- Erandikorra mis tahes kasutamisel – olgu see siis kriisimääruses või muudes vahendites – peab olema kindel loamenetlus, mitte miski, mida liikmesriigid saavad oma äranägemise järgi kasutada;
- Loa andmise menetlus peaks vähemalt:
 - sisaldama selgeid, juriidiliselt kontrollitavaid määratlusi;
 - sätestama tõendid, mille peab esitama erandit taotlev liikmesriik;
 - lisama kaalutusõiguse, mis võimaldab Euroopa Komisjonil *läbi vaadata* liikmesriikide taotlused ja *otsustada*, kas nendega edasi minna;
 - nõudma Euroopa Liidu Nõukogu rakendusotsust ja kõrvaldama võimaluse, et liikmesriik võib teha erandi enne otsuse vastuvõtmist;
 - sisaldama hinnangut kavandatavate erandite mõju kohta teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele ja varjupaigaküsimuste ühtlustatud haldamisele;
 - seadma Euroopa Liidu Nõukogu rakendusotsuse vastuvõtmise tingimuseks Euroopa Liidu ametite lähetamise asjaomasesse liikmesriiki;
 - kaasama olukorra jälgimisse Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlamendi.

Allakirjutanud: avaldusega ühinenud organisatsioonide uuenevat nimekirja vaadake [ECRE leheküljelt](#)

Accem
 Action for Women
 ActionAid International
 aditus foundation
 Alianza-ActionAid Spain
 AMERA International
 Amnesty International
 ASGI Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione
 ASOCIACION PRO DERECHOS HUMANOS DE ESPAÑA
 Association for Legal Intervention (SIP)
 AsyLex
 asylkoordination österreich
 Asylrättscentrum – Swedish Refugee Law Center
 AWO Bundesverband e.V.
 Be Aware And Share (BAAS)
 Better Days Greece
 Boat Refugee Foundation
 Caritas Europa
 Center for Research and Social Development IDEAS
 Centre for Peace Studies
 Churches' Commission for Migrants in Europe CCME
 CNCD-11.11.11
 COFACE Families Europe
 Comissió Catalana d'Acció pel Refugi (CCAR)
 Conselho Português para os Refugiados (Portuguese Refugee Council)
 Consiglio Italiano per i Rifugiati

CONVIVE – Fundación Cepaim
Danish Refugee Council (DRC)
Diotima Centre for Gender Rights and Equality
DRC Greece
Dutch Council for Refugees
ECRE
Entreculturas
Equal Legal Aid
Eesti Pagulasabi
EuroMed Rights
FARR, the Swedish Network of Refugee Support Groups
Federación Andalucía Acoge
Federation Italian Christian organisations for international civil service FOCSIV
Fenix Humanitarian Legal Aid
Finnish Refugee Advice Centre
Forum réfugiés
France terre d'asile
Fundación Abogacía Española
Greek Council for Refugees (GCR)
Grenzenlose Wärme – Refugee Relief Work e.V.
Hamburger Hilfskonvoi e. V.
Helsinki Foundation for Human Rights, Poland
HIAS Europe
Human Aid Collective
Human Rights Legal Project
Human Rights Watch
HumanRights360
I Have Rights
Infokolpa
Írídia – Centre per la Defensa dels Drets Humans
Irida Women's Center
Ivorian Community of Greece
Jesuit Refugee Service Greece (JRS Greece)
Jesuit Refugee Service Malta
JRS Europe
JRS Portugal
JRS-Luxembourg, asbl
Justícia i Pau Barcelona
Kids in Need of Defense (KIND)
La Cimade
La Coordinadora de Organizaciones para el Desarrollo – España
Lafede.cat – Organitzacions per a la justícia global
LDH (Ligue des droits de l'Homme)
Legal Centre Lesbos
Lighthouse Relief
Médecins Sans Frontières/Doctors without Borders
Medical Volunteers International e.V.
METAdrasi
Migration Policy Group
Mobile Info Team
Mosaico azioni per i rifugiati
Movement for Peace MPDL
NANSEN the Belgian Refugee Council
Network for Children's Rights – Greece
No Border Medics e.V.

Novact
Ocalenie Foundation
Oxfam
PIC – Legal Center for the Protection of Human Rights and the Environment
Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants – PICUM
Plattform Asyl – FÜR MENSCHEN RECHTE
PRO ASYL
Project ELPIDA
Quaker Council for European Affairs
Red Acoge
Refugee Legal Support (RLS)
Refugee Support Aegean (RSA)
Refugees International
Safe Passage International Greece
Save the Children
SOLIDAR
SolidarityNow
Spanish Council for Refugees (CEAR)
Swiss Refugee Council
Symbiosis – Council of Europe School of Political Studies in Greece
Terre des hommes Foundation
terre des hommes Germany
The Border Violence Monitoring Network
The Syrian Center for Media and Freedom of Expression
Train of Hope Dortmund e.V
Wir packen's an e.V.